

Τέχνη και ναζισμός, Π. Πετσίνη

Πετσίνη Πηνελόπη
Τέχνη και ναζισμός

(...) Στις 18 Ιουλίου 1937, ο Αδόλφος Χίτλερ εγκαινιάζει ένα από τα πιο μεγαλεπήβολα δείγματα του σχεδίου της ναζιστικής προπαγάνδας: τον Οίκο της Γερμανικής Τέχνης (Haus der Deutschen Kunst) στο Μόναχο. Μια μεγαλοπρεπής πομπή – απροσδιόριστο ανακάτεμα αρχαιοελληνικής, κλασικής και τευτονικής αισθητικής –, σκηνοθετημένη με την ίδια σχολαστικότητα που οργανώνονταν οι λαμπαδηδρομίες και τα συλλαλητήρια του ναζιστικού κόμματος κυριαρχεί στους δρόμους της πόλης για ώρες, καθώς το Ράιχ γιορτάζει «Δύο Χιλιάδες Χρόνια Γερμανικού Πολιτισμού». Κεντρική θέση σ' αυτό το πολυδιαφημισμένο μαζικό θέαμα κατέχει η έκθεση *Große Deutsche Kunstausstellung* (Μεγάλη Γερμανική Τέχνη), μια μεγάλης κλίμακας παρουσίαση που στόχευε να επιβάλλει μια καθολική και έγκυρη «γερμανική» τέχνη, η προώθηση και επικράτηση της οποίας υπήρξαν αναπόσπαστα συνδεδεμένες με τον αποκλεισμό και τη δυσφήμιση του τότε πρωτοπόρου μοντερνισμού.(...)

Η προεμιέρα της επίσημης τέχνης θα γιορταζόταν με μεγάλη λαμπρότητα στις 18 Ιουλίου. Την επόμενη ημέρα, θα άνοιγε και η έκθεση των «εκφυλισμένων», όπου η επισήμως απαράδεκτη γερμανική τέχνη θα παρουσιαζόταν στο κοινό για τελευταία φορά. Όλα τα εκτιθέμενα έργα ζωγραφικής, γλυπτά και σχέδια είχαν προηγουμένως αφαιρεθεί από συλλογές γερμανικών μουσείων καθώς, το καλοκαίρι του 1937, οι ναζί αξιωματούχοι, υπό την εποπτεία του *Reichskulturkammer*, σάρωσαν τριάντα δύο δημόσια μουσεία μέσα σε μόλις δέκα ημέρες και κατέσχεσαν πάνω από 16.000 έργα.

Οι κατασχέσεις νομιμοποιούνταν προσωρινά από μια απλή υπουργική απόφαση του Γκέμπελς με ισχύ νόμου: «Με εντολή Φύρερ», εξουσιοδοτούσε τον καθηγητή Ζίγκλερ του Μονάχου, να επιλέξει και να εξασφαλίσει για την οργάνωση της έκθεσης έργα «Γερμανικής εκφυλισμένης τέχνης». Ο Ζίγκλερ, ένας άγνωστος ζωγράφος γυμνών μέχρι το 1933, τοποθετήθηκε πρόεδρος της Διεύθυνσης Εικαστικών Τεχνών στα τέλη του 1936, όντας ο αγαπημένος καλλιτέχνης του Χίτλερ.

«Βλέπουμε γύρω μας τερατουργήματα της τρέλας, του θράσους, της ανικανότητας και του εκφυλισμού της μοντέρνας τέχνης», ισχυρίστηκε ο Ζίγκλερ στον επίσημο του στα εγκαίνια. «Αυτή η έκθεση προκαλεί σοκ και αηδία σε όλους μας». Και προσκάλεσε τους επισκέπτες να κοροϊδέψουν μοντερνιστές όπως ο Σαγκάλ, ο Καντίσσκυ, ο Κλέε, ο Μπέκμαν και ο Όττο Ντιξ. Χλευαστικά συνθήματα, πολλά από τα οποία αντισημιτικά, ήταν ήδη γραμμένα στους τοίχους, ενώ χειρόγραφες ετικέτες πάνω σε κάθε έργο ενημέρωναν για το πόσα χρήματα είχε λάβει «από τους φόρους του εργαζόμενου γερμανικού λαού» (...).

Πετσίνη Πηνελόπη, [Τέχνη και ναζισμός](#), Η Αυγή 20-7-2014

Ασκήσεις

Προτείνεται να μελετηθεί το παρόν κείμενο σε συνδυασμό με τα παρακάτω: [Η κεφαλή της Μέδουσας](#), [Ο αγαπημένος γλύπτης του Χίτλερ](#), [Οι ναζί οικειοποιούνται την κλασική αρχαιότητα](#).

1. Project: Να ερευνήσετε το έργο του Άρνο Μπρέκερ, που υπήρξε ο «επίσημος κρατικός γλύπτης» του Γ' Ράιχ και αγαπημένος καλλιτέχνης του Χίτλερ. Να παρατηρήσετε τις επιλογές του καλλιτέχνη όσον αφορά θέματα και μορφές που παραπέμπουν στην ελληνική αρχαιότητα καθώς και το μνημειακό στιλ των γλυπτών. Να σχολιάσετε αυτές τις επιλογές που στοιχούν προς την ιδεολογία του [εθνικοσοσιαλισμού](#) και να παρουσιάσετε την εργασία σας με ένα πολυτροπικό κείμενο. Μπορείτε να αντλήσετε στοιχεία για την εργασία σας και από τα παρακάτω κείμενα: [Ο αγαπημένος γλύπτης του Χίτλερ](#), [Οι ναζί οικειοποιούνται την κλασική αρχαιότητα](#).
  - Για την αναδρομική έκθεση έργων του Μπρέκερ που πραγματοποιήθηκε το 2006 στη Γερμανία και δίκασε τους κριτικούς και το κοινό, διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα από το δημοσίευμα *Ο αγαπημένος γλύπτης του Χίτλερ*. Πώς σχολιάζετε το γεγονός ότι καταστράφηκε το 90% του έργου του Μπρέκερ από τους Αμερικανούς και τους Ρώσους; Γιατί νομίζετε ότι μπορεί να δίκασε αυτή η έκθεση την κοινωνία και τους ειδικούς στη Γερμανία;
2. Διαβάστε και τα παρακάτω αποσπάσματα από το άρθρο της Πηνελόπης Πετσίνη *Τέχνη και ναζισμός* για την προπαγανδιστική λειτουργία της τέχνης στο Γ' Ράιχ, καθώς και για τον αποκλεισμό της τότε πρωτοποριακής μοντερνιστικής τεχνοτροπίας που συκοφαντήθηκε ως «εκφυλισμένη τέχνη». Ο όρος «εκφυλισμένη» χρησιμοποιήθηκε από το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς για την τέχνη που οι ναζί θεωρούσαν μη φυσιολογική, παιδαριώδη, παραμορφωμένη, πρωτόγονη και κυρίως αντεθνική. Με αφορμή τα θέματα που θίγονται στο κείμενο, να συζητήσετε σχετικά με την τακτική που ακολουθούν τα αυταρχικά καθεστώτα απέναντι στην τέχνη. Φροντίστε να συγκεντρώσετε παραδείγματα από διάφορες περιπτώσεις. Μπορείτε να προχωρήσετε στην οργάνωση ερευνητικής εργασίας με θέμα «Η τέχνη σε αυταρχικά καθεστώτα».
3. Project: Το κείμενο αναφέρεται στην προπαγανδιστική λειτουργία της τέχνης στο Γ' Ράιχ και στον αποκλεισμό της τότε πρωτοποριακής μοντερνιστικής τεχνοτροπίας που συκοφαντήθηκε ως «εκφυλισμένη τέχνη». Ο όρος «εκφυλισμένη» χρησιμοποιήθηκε από το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς για την τέχνη που οι ναζί θεωρούσαν μη φυσιολογική, παιδαριώδη, παραμορφωμένη, πρωτόγονη και κυρίως αντεθνική. Με αφορμή τα θέματα που θίγονται στο κείμενο, να συζητήσετε σχετικά με την τακτική που ακολουθούν τα αυταρχικά καθεστώτα απέναντι στην τέχνη. Φροντίστε να συγκεντρώσετε παραδείγματα από διάφορες περιπτώσεις. Μπορείτε να προχωρήσετε στην οργάνωση ερευνητικής εργασίας με θέμα «Η τέχνη σε αυταρχικά καθεστώτα».